

Evaluering av doktorgradsutdanningen

1 Prosjektbeskrivelse

Den forrige evalueringen av den norske doktorgradsutdanningen ble gjennomført i 2002, *Evaluering av norsk forskerutdanning* (Norges forskningsråd, 2002). Siden den gangen er Kvalitetsreformen for høyere utdanning implementert og ph.d.-graden er innført. Antall kandidater har økt kraftig, og nye fag og institusjoner har kommet til.

I forskningsmeldingen Klima for forskning (St.meld. nr. 30, 2008-2009; se avsnitt 9.4) understrekes behovet for at doktorgradsutdanningen holder et høyt nivå for at også norsk forskning generelt skal ha høy kvalitet.

1.1 Formål med evalueringen av doktorgradsutdanningen

Resultatene fra evalueringen skal danne et kunnskapsgrunnlag som igjen skal

- bidra til å sikre kvaliteten i doktorgradsutdanningen
- bidra til at doktorgradsutdanningen er effektivt og godt organisert
- bidra til at utdanningen er samfunnsmessig relevant.

“Samfunnsmessig relevant” kan forstås på flere måter; dels at utdanning gir kompetanse som det er behov for, og som etterspørres - dels at utdanningen er almindannende og dermed en viktig brikke i videreutviklingen av kunnskapssamfunnet.

Evalueringen skal gi et grunnlag for å vurdere om det er behov for å foreta endringer i doktorgradsutdanningen. Dette kan gjelde endringer på nasjonalt nivå (regelverk, kontrakter, opptaksavtaler, finansiering og dimensjonering, o.l.), på institusjonsnivå (opptak, prosedyrer for kvalitetssikring, veiledning, arbeidsforhold, sterke/svake fagmiljøer m.m.) eller samarbeidstiltak mellom institusjonene (nasjonale forskerskoler m.m.). Oppfølgingsansvaret vil dermed ligge på forskjellige aktører.

1.2 Sentrale problemstillinger

Evalueringen som ble gjennomført av norsk forskerutdanning i 2002, konkluderte med at kvaliteten på doktorgradsutdanningen gjennomgående var god. I Forskningsmeldingen understrekes det imidlertid at flere utredninger og evalueringer av norsk forskning de siste årene, peker på at det er en trussel mot kvaliteten at mange og til dels små fagmiljøer deltar og har ansvar for doktorgradsopplæringen.

Videre påpekes det at utvikling av nye fagfelt, sammen med faglig spesialisering og høgskolers faglige ambisjoner, har ført til mange nye doktorgradsutdanninger. Selv om de aller fleste stipendiatstillingene i sektoren er knyttet til universitetsmiljøene, har stadig flere stipendiater arbeidssted ved institusjoner som ikke selv har rett til å tildele doktorgraden. Mange høgskoler gir doktorgradsutdanning av høy kvalitet i nært samarbeid med gradsgivende institusjon, men faren ved en slik ordning er at fagmiljøene kan være for sårbare og veiledningen av varierende kvalitet. Dette kan gi en mindre effektiv doktorgradsutdanning og dårlig utnyttelse av ressurser og kompetanse i et nasjonalt perspektiv.

Evalueringen skal belyse problemstillingene over og gi svar på følgende spørsmål:

- *Kvalitet - Holder norsk doktorgradsutdanning høy internasjonal standard?*
- *Effektivitet - Er norsk doktorgradsutdanning godt organisert? Utnyttes ressursene i norsk doktorgradsutdanning på en god måte?*
- *Samfunnsrelevans - Får samfunnet riktig og nødvendig kompetanse?*

Resultater i forhold til de tre spørsmålene er dels bestemt av tilpasninger lokalt ved institusjonene, dels av overordnede rammebetingelser bestemt av departementet, og dels av forhold som institusjonene og myndighetene har liten innflytelse over.

Det er viktig at evalueringen har et systemfokus (i motsetning til et fokus på for eksempel den enkelte stipendiat).

1.2.1 Forhold på nasjonalt nivå - sammenlikning mellom fag og institusjoner

- Det er ønskelig at evalueringen får fram variasjon i doktorgradsutdanningen mellom fag (herunder profesjonsutdanninger) og institusjoner. I hvilken grad er denne variasjonen et uttrykk for at "mange veier fører til kvalitet", at variasjon er en konsekvens av at kvalitet oppnås på ulike måter ut fra fagenes egenart, eller at variasjon er et resultat av at mange ikke kjenner, eller ikke følger, "beste kjente praksis" for doktorgradsutdanning?
- Bidrar doktorgradsutdanningen til internasjonalisering av norsk forskning? Er doktorgradsutdanningen tilstrekkelig internasjonalisert?
- Betydningene av fagmiljøets størrelse for doktorgradsutdanningens kvalitet og effektivitet skal vurderes særskilt. Finnes det en nedre grense og er det relevant å snakke om "kritisk masse"?

- Hvilken betydning har stipendiatenes arbeidsvilkår for kvalitet og effektivitet i doktorgradsutdanningen?
- Hvilken betydning har kjønnsubalanse (blant lærere, studenter) for kvalitet og effektivitet i doktorgradsutdanningen?
- I hvilken grad gir en doktorgrad den kompetansen som kreves for ulike typer vitenskapelige stillinger i UoH-sektoren? Hvor mye og hva slags opplæring er nødvendig i en postdoktorfase?
- Hvilke yrkesveier og yrkeskarrierer åpner seg for personer med doktorgradskompetanse?
- Styrke og svakheter ved alternative veier til doktorgrad: Kandidater som påbegynner doktorgradsutdanningen rett etter mastergrad sammenliknet med de som har arbeidserfaring av ulik varighet før de påbegynner sitt doktorgradsarbeid.

1.2.2 Forhold den enkelte institusjon har reell innflytelse over

For at evalueringen skal være til nytte lokalt, må den gi en eksplisitt vurdering av forhold som institusjonene har reell innflytelse over, for eksempel:

- Etablering og drift av programmer; kvalitetssikring, ansvar på institusjonsnivå
- Samarbeid med andre institusjoner; UoH, institutter, helseforetak, næringsliv
- Forskerskoler og andre organisatoriske og pedagogiske grep
- Programmenes innretning; veiledning, kurs, seminarvirksomhet
- Undervisning; ressurser, kvalitet, organisering
- Kobling mellom forskergrupper og ph.d.-program
- Etablerte forskningsprosjekter som basis for doktorgradsavhandlinger
- Bedømmelsesarbeid; ressurser og organisering
- Rekruttering og opptak til ph.d.-programmer

1.2.3 Identifisere gode eksempler

Evalueringen bør bidra til å identifisere gode eksempler (beste praksis) innenfor ulike typer programmer (fagområder, institusjonstype, programstørrelse).

Tilbyder står fritt til å skissere andre spørsmål som kan være relevante i forhold til de sentrale problemstillingene evalueringen skal gi svar på.

2.4 Avgrensning av evalueringen

- Evalueringen gjelder dagens (og fremtidens) doktorgradsutdanning – ph.d.-graden.
- Evalueringen fra 2002 (og tidligere evalueringer som denne bygger på) gjelder i hovedsak fakultære (fagområdespesifikke) doktorgrader som ble innført på 1970-, 80- og 90-tallet. Disse gradene skal ikke inngå i evalueringen. Tidligere evalueringer og annen informasjon om disse gradene vil imidlertid være relevant som grunnlag for å kunne si noe om konsekvenser av innføring av den nye ph.d.-graden i 2003.
- Evalueringen bør i sin hovedinnretning være kvalitativ, ikke kvantitativ. Kvantitative data vil likevel være en viktig del av faktagrnnlaget for evalueringen

- Evalueringen har ikke som mål å gi nye behovsanalyser i form tallfestet framtidig etterspørsel doktorgradskompetanse fra UoH-sektor, instituttsektor, forvaltning og næringsliv.
- Evalueringen har ikke som mål å gi nye tilgangsanalyser i form av tallfestet framtidig tilgang på potensielle rekrutter til doktorgradsutdanning innenfor ulike fag.

2.5 Organisering

Forskningsrådet vil oppnevne en internasjonal ekspertgruppe som referansegruppe for evaluator. Ekspertgruppen vil bidra med faglige innspill og et internasjonalt blikk.

2.6 Evalueringsrapporten

Evalueringsrapporten skal være kunnskapsbasert med tydelige anbefalinger rettet mot aktuelle instanser (primært institusjonene og sektoren samt KD, men også Forskningsrådet, NOKUT etc.). Rapporten skal skrives på engelsk og publiseres i sin helhet på et relevant tilgjengelig nettsted. Forskningsrådet vil i tillegg trykke rapporten. Resultater fra evalueringen skal formidles på en aktiv måte, og den valgte leverandøren er forpliktet til å delta i dette arbeidet.

Rapporten skal leveres innen 30. juni 2012.